

Župna crkva Sv. Marka u međimurskoj Selnici

MARIJANA KORUNEK

Ministarstvo kulture

Uprava za zaštitu kulturne baštine

Konzervatorski odjel u Varaždinu

Gundulićeva 2

HR-42000 Varaždin

marijana.korunek@min-kulture.hr

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Primljeno/Received: 01. 12. 2011.

Prihvaćeno/Accepted: 15. 01. 2012.

U ovom radu riječ je o župnoj crkvi Sv. Marka u Selnici u Međimurju, građevini koja je u suvremenoj literaturi pomalo zapostavljena, iako predstavlja nezaobilazni segment u formiranju jasnije slike kasnosrednjovjekovne sakralne arhitekture na području Međimurja. Slaba istraženost ove građevine otežava jasnije određivanje njezinih građevinskih faza. U ovom radu na temelju svih dostupnih podataka i rezultata pregleda same građevine, pokušat će se definirati njezin razvoj.

Ključne riječi: Međimurje, Selnica, Sv. Marko, sakralna arhitektura, gotika, barok

Međimurje se nalazi na krajnjem sjeverozapadu Republike Hrvatske, a kao regija geografski je određeno rijekama Murom na sjeveru i istoku te Dravom na jugu. Spomenute rijeke svojim tokovima daju mu trokutastu formu pa kopnenu granicu ima samo s Republikom Slovenijom na zapadnoj strani. Zapadni dio Međimurja brežuljkast je kraj koji čine posljednji istočni obronci Alpa, a na istoku se terasasto stapa u Panonsku nizinu. Navedene geografske karakteristike bile su glavni preduvjeti naseljenosti ovog područja još u prapovijesti te kontinuiranosti života do danas.

Naselje Selnica smješteno je u sjeverozapadnom briježnom dijelu Međimurja, a njegov stariji dio nalazio se na povišenom platou, neposredno uz crkvu. Naselje se počinje ubrzano razvijati krajem 19. stoljeća kad na ovom dijelu započinje eksploatacija ugljena i nafte, a istočno se formira i »novo naselje« u kojem se i danas nalaze svi centralni sadržaji. O tradiciji naseljenosti ovog područja imamo jako malo podataka jer je područje slabo arheološki i povijesno istraženo. Najstariji poznati nalaz s područja ovog naselja brončani je novac Marka Aurelija iz II. stoljeća,¹ ali, budući da se

radi o usamljenom nalazu, bilo bi smjelo samo na temelju njega ubicirati postojanje rimskog lokaliteta na ovom mjestu. O smještaju i izgledu srednjovjekovnog naselja nemamo nikakvih podataka, a jedina arheološka istraživanja s kojih nam se očuvalo tek nekoliko fotografija provedena su prilikom izvođenja vanjskog drenažnog sustava župne crkve 1991. godine. U njima je potvrđeno postojanje kosturnog groblja, ali ono tada nije vremenski pobliže datirano zbog potpunog izostanka pokretnih nalaza.

Slika 1. Pogled na današnju župnu crkvu Sv. Marka u Selnici sa sjeveroistoka (foto: M. Korunek).

¹ Registar arheoloških nalaza i nalazišta SZ Hrvatske, Bjelovar, 1997., str. 258.

Dakle, naselje Selnica nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Međimurja u pitoresknom brežu-ljkastom krajoliku čijom vizurom dominira župna crkva Sv. Marka (sl. 1). Uz osvrt na čitav ko-mpleks koji čine župna crkva, kurija župnog dvora i gospodarske građevine, središnji dio ovog rada posvećen je upravo ovoj sakralnoj građevini. Ova skladna cjelina predstavlja izrazitu sakralno-profanu ambijentalnu vrijednost koja je kod drugih građevina ovog tipa u Međimurju tijekom vremena izgubljena transformacijom postojeće arhitekture ili uvođenjem novih, suvremenih volumena. Selnička župna crkva pomalo je zapostavljena u suvremenoj literaturi, iako predstavlja nezaobilazni segment u formiranju jasnije slike kasnosrednjovjekovne sakralne arhitekture na području Međimurja. Slaba istraženost ove građevine pomalo otežava jasniju determinaciju njezinih građevinskih faza, a u ovom radu će se na temelju svih dostupnih podataka te rezultata pregleda same građevine, pokušati definirati njezin razvoj. O građevinskim zahvatima na ovoj crkvi sačuvano je malo podataka većinom iz »Spomenice« župe.² Crkva nikada nije arhitektonski snimljena, što dodatno otežava determinaciju i adekvatnu valorizaciju odnosa njezinih volumena. Također, ovdje se prvi put objavljuje fotografija zazidanog kasnogotičkog portala koji je rijetkost na području Međimurja gdje je ovaj vid arhitektonske plastike na sakralnim građevinama mahom stradao u kasnijim pregradnjama. U prilogu se daje i popis župnika selničke župe sastavljen na temelju svih dostupnih podataka.

Najdragocjenije podatke o ovoj sakralnoj građevini i zahvatima izvršenim na njoj donose nam razni vizitatori Zagrebačke biskupije koji su je tijekom stoljeća posjećivali i o tome obavještavali Kaptol. Čitavo Međimurje bilo je u sastavu arhidiakonata Bekšin, a Bekčinski, odnosno bekšinski arhidiakonata nazvan je po današnjem mjestu Becsehely u Mađarskoj (povijesnog imena *Bekchyn*,

Bekchin, Bexin)³ koji je bio u sastavu Zagrebačke biskupije.⁴ Njegove granice na sjeveru određene su ispravom iz 1176. godine prema kojoj se granice arhidiakonata pridržavaju županijskih, čime je Zagrebačkoj biskupiji pripao teritorij na području Županije Zala.⁵ Obuhvaćao je Donje Prekomurje i čitavo Međimurje, a danas se njegov teritorij nalazi na području Republika Hrvatske, Slovenije i Mađarske. Prije 1334. godine spojeni su bekšinski i, do tada zasebni, međimurski arhidiakonata pa se ime prvoga zadržalo za oba, iako se nakon toga u više navrata i jedan i drugi naziv rabe istovremeno.⁶ Prekomurske župe odcijepljene su od Zagrebačke biskupije 1776. godine i pripojene biskupiji u Szombathelyu utemeljenoj od dijelova biskupija Vesprim, Zagreb i Gyur,⁷ a Međimurje i dalje ostaje u sastavu Zagrebačke biskupije.

U prvim očuvanim popisima župa Zagrebačke biskupije iz 1334. i 1501. godine ključnim za razumijevanje srednjovjekovne topografije ove regije ova župa navedena je samo kao *Sancti Marci*,⁸ a u popisu iz 1650. godine stoji i naziv mjesta pa se ona navodi kao *S. Marci in Zelnicza*.⁹ Od sredine 17. stoljeća kanonske vizitacije postaju sve učestalije, u njima nalazimo puno više podataka o životu Župe, ali i o samim crkvenim građevinama.¹⁰ Tradicija sa-

2 Očuvani *Liber Memorabilium Parochiae Selnicensis* počeo je pisati župnik Janko Šenko (1870-1892.). U prvom dijelu daje kratku povijest Međimurja, nakon čega slijedi povijest same župe. Nakon njegova posljednjeg upisa u *Spomenicu* 1883. g., opet počinje pisati župnik Stjepan Kavran (1950-1982.), a nastavlja župnik Josip Horvat (1982-2011.).

3 Ivan Zelko, Murska Sobota kot sedež arhidiakonata in cerkvenoupravna pripadnost Prekmurja v srednjem veku, *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino*, letnik 11, številka 1., 1963., str. 38-51., na str. 41.

4 Među povjesničarima sporno je pitanje koje je godine Ladislav osnovao biskupiju, ali općeprihvaćena teza je da se to zbilo 1094. godine; Ana Deanović, Željka Čorak, *Zagrebačka katedrala*, Zagreb: Globus, 1988., str. 16.

5 Dijana Vukičević Samaržija, Umjetnost kasnog srednjeg vijeka, *Sveti trag-devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije*, Katalog izložbe, Zagreb, 1994., str. 133., f. 1.

6 Zelko, *Murska Sobota kot sedež arhidiakonata in cerkvenoupravna pripadnost Prekmurja v srednjem veku*, str. 41-42.

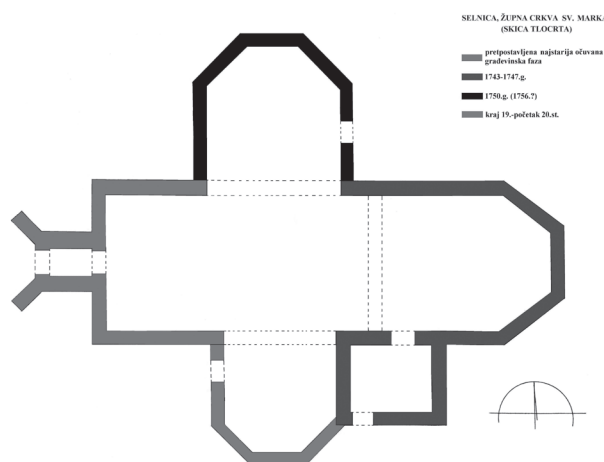
7 Josip Buturac, *Povijest uprave vjerskih organizacija u Hrvatskoj od 10.-20. stoljeća*, Zagreb: Arhiv Hrvatske, 1970., str. 38.

8 Josip Buturac, Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine, *Starine JAZU LIX*, Zagreb, 1984., str. 43-108., na str. 102.

9 Josip Buturac, Popis župa zagrebačke biskupije g. 1650., *Croatia Sacra (Arkiv za crkvenu povijest Hrvata)*, br. 15/16, Zagreb, 1938., str. 87-96., na str. 91.

10 Josip Kolanović, Metod Hrg, *Kanonske vizitacije zagrebačke (nad)biskupije*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost,

kralnog objekta na ovom mjestu vjerojatno je starija od prvog spomena 1334. godine, pretpostavimo li da je mreža župnih crkava barem djelomično morala biti formirana odmah po osnutku Zagrebačke biskupije. U ovoj fazi istraženosti tu teoriju ne možemo potkrijepiti nikakvim dokazima.

Slika 2. Skica tlocrta građevine (parterna zona) s naznačenim pretpostavljenim građevinskim fazama (M. Korunek).

Župna crkva Sv. Marka (sl. 2) pravilno je orijentirana građevina s poligonalno zaključenim svetištem na istočnoj strani (sl. 3) i zvonikom poduprtim kontraforima na zapadnoj (sl. 4). Sa sjeverne i južne strane lađe ima prigrađenu po jednu bočnu kapelu (sl. 3), a one, kao i svetište, završavaju poligonalno. Na južnoj strani između bočne kapele i poligona svetišta nalazi se sakristija (sl. 3, 6). Prihvaćeno je mišljenje da crkva zbog temeljite barokizacije jedva odaje svoje dugo postojanje te da jezgra crkve ima proporcije gotičke seoske arhitekture, odnosno malog svetišta s poligonalnim završetkom uz četvrtastu lađu.¹¹ Međutim, analizom svih danas dostupnih podataka ovdje će se pokušati dokazati da današnje svetište ne pripada gotičkom periodu, već je nastalo kasnije.

Sadašnje stanje vanjskih pročelja crkve rezultat je obnove koja je provedena tijekom 2009. godine. Tad je izvedena nova fasada crkve, sanirano

je krovništvo, postavljene su nove žaluzine i ulazne nadstrešnice te položeni betonski opločnjaci oko crkve. Postavljena je i ograda unutar koje su podignuti kipovi na postoljima i novo raspelo. Ova sanacija izvedena je bez uključivanja Službe za zaštitu kulturnih dobara pa je učinjeno dosta pogrešaka koje bi trebalo ispraviti. Na vanjskim pročeljima trebalo bi adekvatno prezentirati odabrane kamene elemente koji su ugrađeni kao spolije. To se posebno odnosi na rebro s uklesanim slovom »M« koje je uzidano u istočnu stijenu svetišta (sl. 4), danas okruženo debelim slojem žbuke pa je njegova profilacija dovedena do neprepoznatljivosti. Na tom dijelu trebalo bi stanjiti žbuku i istaknuti formu rebra, a isto bi trebalo učiniti i s drugim zanimljivim spolijama, pogotovo onim na zapadnom pročelju sa »zupcima«. Od spomenutih spolija jedna je ostala vidljiva, ali je prilikom zadnje obnove prebojana fasadnom bojom pa je postala nečitka. Isti slučaj je i s uglovnim kamenjem lađe koje je prežbukano, uključujući i sunčani sat, a na uglovima su izvedene relativno tanke bijele bordure koje ne naglašavaju njihovu formu. S uglovnog kamenja treba maknuti žbuku i prezentirati ga prateći njegovu formu, a da bi se dobila ravna linija u odnosu pročelje-uglovno kamenje treba stanjiti debeli sloj žbuke uz njega. Iz »Spomenice« doznajemo da su vanjska pročelja sanirana i ranije. Riječ je o 1963. godini kad je u potpunosti popravljena i ponovo obojana fasada crkve. Vanjština zvonika sanirana je 1965. godine. Kapilarna vlaga u zidovima bila je problem i prije 1991. godine kad su pregledom građevine uočeni tragovi ranijih sanacija. Naime, u prijašnjim zahvatima na građevini ovom problemu pristupilo se na pogrešan način-betoniranjem tla oko zidova, pojačavanjem podnožja nabacivanjem cementnog morta i ličenjem žbuke uljanom bojom, što nije riješilo ovaj problem. Saniranje vlage metodom drenaže započelo je 1991. godine. Iste godine crkva je temeljito obnovljena izvana, skinuta je sva stara žbuka sa zidova i stavljena nova. Zbog ovakvog radikalnog zahvata nepovratno je izgubljena mogućnost analize slikanih slojeva vanjskih pročelja. Iste godine postavljene su nove cijevi za odvodnju oborinskih krovniha voda i nanovo je obojana sva stolarija na crkvi. Današnje krovništvo

1989. Oni donose pregled kanonskih vizitacija arhidakona Bekšin u periodu od 1660. do 1912. godine.

11 Anđela Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, Zagreb: Konzervatorski zavod, 1956., str. 56.

crkve u dobrom je stanju. Njegova konstrukcija je dvostrešnog, tlocrtno pravilnog križnog oblika, nad svetištem i bočnim kapelama završava poligonalno, a dvostrešno se produžuje i nad sakristiju te u cijelosti oslanja na vanjske nosive zidove građevine. Svi dijelovi crkve, svetište, lađa i bočne kapele imaju krovšte iste visine.

Slika 3. Pogled na svetište crkve, lijevo je sakristija, a desno sjeverna bočna kapela Tijela Kristova, pogled sa istoka (foto: M. Korunek).

Slika 4. Vanjski zidovi svetišta snimljeni 1991. g. kad je sva žbuka bila uklonjena (foto: Z. Trstenjak, inv. br. 82, br. neg. 4/23, Fototeka Konzervatorskog odjela u Varaždinu).

Današnja crkvena lađa pravokutnog je tlocrta i po svojoj formi jednobrodna (sl. 2). Iz kanoških vizitacija doznajemo da je ona 1660. godine imala tabulat¹² za koji Ivan Zubić 1688. godine kaže da je star i već ruševan.¹³ Vizitator Leskovar 1698. godine zapisao je da je nad lađom drveni strop obojan raznim bojama, pretežno s motivom cvijeća.¹⁴ To nas navodi na zaključak da je tabulat u lađi bio izmijenjen ili popravljen u periodu između dvije spomenute vizitacije. Sljedećih dvadesetak godina tabulat je opet izmijenjen, ako je vjerovati vizitatoru Mužiniću koji je 1720. godine zapisao da je u crkvi zatekao novi strop.¹⁵ Njegova zabilješka se ne može odnositi na svetište jer je u njemu u to vrijeme bio kupolasti svod koji je zatekao još župnik Žalec kad je 1727. godine preuzeo Župu u Selnici.¹⁶ Vizitator 1768. godine navodi da je tabulat u lađi zamijenjen zidanim baroknim svodovima,¹⁷ što nam daje okvirnu godinu izgradnje današnjeg svodnog sustava u crkvi. Lađa je, dakle, dugo imala ravni drveni strop čiji se tragovi nosača još jasno vide na tavanu crkve. Lađa u unutrašnjosti na uglovima ima polukružnu dogradnju koja po obliku pripada baroknom periodu, ali na tavanu se jasno vidi da je ona starija od svodova koji nastaju 1768. godine jer je postojala još kad se u lađi nalazio tabulat (sl. 8). Lađa je u baroknom periodu svođena kupolastim svodovima (tzv. češka kapa) koji počivaju na polukružnim pojasnim lukovima i pilastrima s polukapitelima. Koliko se može zaključiti u ovoj fazi istraženosti građevine, zidovi lađe samo su u manjoj mjeri povišeni u odnosu na izvornu visinu, što se uočava na tavanu crkve, ali se jasno vidi i na fotografiji vanjštine iz 1991. godine (sl. 9). Na zapadnom zabatnom zidu lađe može se uočiti da je starije krovšte imalo drugačiji, dosta strmiji nagib. Da bi se postavilo novo krovšte koje nagibom odgovara današnjem,

¹² Horvat, *Poviest Međimurja*, str. 84.

¹³ Isto, str. 155.

¹⁴ Isto, str. 173-174.

¹⁵ Isto, str. 195.

¹⁶ Spis iz 1752. godine navodi da je svetište bilo gotičko s poprilično visokom »kupolom«; Dočkal, *Povijest pavlinskog samostana Sv. Jelene u Čakovcu*, str. 139.

¹⁷ Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, str. 56-57., f. 200.

izmijenjen je zid na gornjem dijelu lađe (sl. 9). Gledano sa zapada, lađa ima po jedan veliki lučni prozor na sjevernom i južnom zidu, i to u prvom traveju. Tijekom obnove crkve 2008. godine drvena stolarija zamijenjena je novom koja je potpuno neprihvatljiva za objekt ove vrste. Naime, riječ je o PVC stolariji koja imitira drvo, ali njene staklene plohe su predimenzionirane i narušavaju izgled crkve. Stolarija je osobito neprimjerena prozorima sjevernog i južnog zida lađe koji su iznutra »presječeni« pjevalištem, što djeluje konfuzno i nedorečeno. Svu PVC stolariju na crkvi trebalo bi zamijeniti drvenom koja bi oblikom oponašala stariju, i to tako da se velike staklene površine podijele na manje plohe. Na zapadnom zidu lađe ispod zvonika nalazi se glavni ulaz u crkvu naglašen jednostavno oblikovanim baroknim portalom.

Slika 5. Fragmenti gotičke arhitektonske plastike uzidani u zid svetišta kao spolije, snimljeno 1991. g. (foto: Ž. Trstenjak, inv. br. 81, br. neg. 4/22, Fototeka Konzervatorskog odjela u Varaždinu).

Današnje svetište iste je širine kao i lađa i ima poligonalni zaključak. Godine 1660. vizitator navodi da je ono imalo svod,¹⁸ ali, ne možemo biti sigurni da je on vidio stari gotički svod na čije naspostojanje upućuju svodna rebra uzidana u zido-

ve građevine kao spolije.¹⁹ Najvjerojatnije je taj svod srušen ranije jer je zagrebački kanonik Ivan Zubić 1688. godine zapisao da se nad svetištem nalazi okrugli svod, što svakako nije odlika gotičkog stila. Spomenuti okrugli svod poblizje nam opisuje vizitator grof Nadaždi 1693. godine koji kaže da svetište ima drveni svod poput kupole.²⁰ U katastrofalnom potresu u Međimurju 1738. godine stradale su brojne sakralne i civilne građevine, a s njima i ova crkva. Kukuljević u svojoj vizitaciji 1747. godine navodi da je ona obnovljena i popravljena.²¹ U spisu iz 1752. godine navodi se da je crkva u spomenutom potresu teško oštećena, napukla uzduž i poprijeko, da je postojala opasnost da će se srušiti pa su je poduprli drvenim gredama.²² Zbog lošeg stanja crkve župnik ju je dao srušiti zajedno sa svetištem i iz temelja izgraditi novu i ljepšu crkvu.²³ Na pročelje crkve stavio je natpis »eoDem, qVo CorrVI, ex faVore Vestro reVIVIsco«²⁴ na temelju kojeg možemo zaključiti da je riječ o 1743. godini. Spomenuti natpis vidio je i zabilježio Kukuljević.²⁵ Dakle, povijesni izvori nam donose kontradiktorne podatke o zahvatima na građevini nakon potresa 1738. godine. Misna zaklada selničkog župnika Matije Žalca iz 1752. godine²⁶ izvješćuje da je crkva u potpunosti srušena zajedno sa svetištem te izgrađena nova, a vizitator Kukuljević navodi da je crkva nedavno obnovljena i popravljena. Analizom svih dostupnih

19 Očuvane gotičke crkve u Međimurju u vrijeme nastanka uglavnom imaju svođeno samo svetište, a nad lađom se nalazio tabulat (Sv. Marija Magdalena u Štrigovi, Sv. Martin u Svetom Martinu na Muri, Sv. Martin u Podturmnu, Sv. Lovre u Cirkovljanu itd.). Na temelju toga možemo pretpostaviti izgled svetišta i ove građevine. Izuzetak je možda bila lađa srušene crkve Sv. Mihovila u Mihovljanu, ali to će potvrditi daljnja istraživanja.

20 Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, str. 56.

21 Horvat, *Povijest Međimurja*, str. 202.

22 Kamilo Dočkal, *Povijest pavlinskog samostana Sv. Jelene u Čakovcu*, rukopis; Arhiv HAZU, 1951., str. 139.

23 Isto.

24 Isto.

25 Ivan Kukuljević Sakcinski, *Natpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah itd. u Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb: Knjižara Jugoslavenske akademije, 1891., str. 389.

26 Dočkal, *Povijest pavlinskog samostana Sv. Jelene u Čakovcu*, str. 139.

18 Horvat, *Povijest Međimurja*, str. 84.

podataka u radu će se pokušati dokazati da zahvati na ovoj građevini nakon potresa 1738. godine ipak nisu bili toliko temeljiti i da crkva nije srušena do temelja. To je lako zaključiti pregledom same građevine i sačuvanih fotografija iz 1991. godine kad su na crkvi izvršeni građevinski radovi u kojima je s vanjskih pročelja skinuta sva žbuka.

Slika 6. Vanjski zidovi sakristije snimljeni 1991. g. kad je sva žbuka bila uklonjena (foto: Ž. Trstenjak, inv. br. 83, br. neg. 4/24, Fototeška Konzervatorskog odjela u Varaždinu).

Već na prvi pogled jasno je da je današnja crkva najvećim dijelom očuvala svoju srednjovjekovnu jezgru, da je u baroknom periodu i krajem 19. ili početkom 20. stoljeća dobila bočne kapele i sakristiju čime je formiran današnji tlocrt u obliku križa (sl. 2). Da je crkva doista bila srušena do temelja, kako navodi misna zaklada, nova građevina podignuta na njezinom mjestu bila bi prostranija i izgrađena u suvremenim stilskim oblicima baroknog razdoblja. Današnje svetište ima poligonalan završetak, ali njegova vanjština ne ostavlja dojam elegantnog gotičkog volumena kakav nalazimo na ostalim gotičkim crkvama (sl. 3). Uzmemo li u obzir činjenicu da su u zidove svetišta ugrađena gotička rebra i drugi profilirani kameni elementi kao

spolije²⁷ (sl. 5), dolazimo do zaključka da je današnje svetište izgrađeno nakon rušenja gotičkog koje je najvjerojatnije postojalo do potresa 1738. godine. Da li je novo svetište tlocrtno pratilo oblik starijeg ili je prošireno, u ovoj fazi istraženosti teško je reći. Budući da su danas i lađa i svetište iste širine, starije svetište moglo je biti današnje širine ili uže, što je učestalije kod međimurskih kasno-srednjovjekovnih crkava.²⁸ Ovo nagađanje trebaju potvrditi buduća arheološka istraživanja u unutrašnjosti crkve. U prilog ovoj tezi ide i činjenica da na svetištu nisu pronađeni ostaci prozorskih otvora koji bi asocijali na gotički stil. Pronađeni su samo tragovi zazidanih većih četvrtastih prozora na sjevernom i južnom zidu poligona (sl. 4), a tjemeni zid ne pokazuje nikakve zazide ili promjene. Današnji prozori na svetištu istog su oblika kao i oni na lađi, a nalaze se na sjevernoj i južnoj stijeni (sl. 3). Na tjemenu zidu nalazi se samo jedan mali okrugli prozor (sl. 3).

Slika 7. Polukružna prigradnja unutar lađe na spoju sa svetištem i ostaci tabulata, pogled sa sjevera na tavanu crkve (foto: M. Korunek).

U vrijeme župnika Žalca gradi se sjeverna bočna kapela Marije Čestohovske za koju iz vizitacije iz 1756. godine doznajemo da je izgrađena 1750. godine ili možda 1756. godine probijanjem

²⁷ Kao što je vidljivo na fotografijama iz 1991. godine, spolije se nalaze iznad sokla svetišta, do visine od oko 2 m.

²⁸ Župna crkva Sv. Martina u Svetom Martinu na Muri, Presvetog Trojstva u Nedelišću, kapela Sv. Lovre u Cirkovljanu i dr.

sjevernog zida lađe.²⁹ Južna bočna kapela nastaje kasnije, ali nemamo pouzdanih podataka o vremenu njene izgradnje. Obje kapele imaju poligonalni zaključak, kao i svetište. Lučne prozore identične onima na lađi i svetištu nalazimo i na bočnim kapelama. Na sjevernoj kapeli prozori se nalaze na zapadnoj i istočnoj stijeni (onaj na istočnoj je nešto kraći jer se ispod njega nalaze vrata), a na južnoj kapeli na istočnoj i zapadnoj stijeni poligonalnog zaključka. Posebno je zanimljiv barokni portal s uklesanom 1766. godinom na zaglavnom kamenu koji se nalazi na zapadnom zidu južne kapele. On je naknadno ugrađen, što možemo zaključiti po njegovom današnjem položaju. Naime, portal je danas okrenut tako da se vanjska strana s uklesanom godinom nalazi u unutrašnjosti kapele, a ne izvana gdje je izvorno stajala. Ovaj barokni portal, iako sličan onome koji se danas nalazi ispod zvonika na glavnom ulazu u crkvu, ipak je nešto bogatije izvedbe.

Slika 8. Zvonik i lađa snimljeni 1991. g. kad je sva žbuka bila uklonjena (inv. br. 114, br. neg. 6/5, Fototeka Konzervatorskog odjela u Varaždinu).

Crkva Sv. Marka izvorno je imala sakristiju na sjevernoj strani svetišta, a to doznajemo iz vizitacije iz 1688. godine.³⁰ Vizitator je 1698. godi-

²⁹ Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, str. 56.

³⁰ Horvat, *Poviest Međimurja*, str. 155.

ne opisuje kao malenu, zidanu i nadsvođenu.³¹ Ta sakristija srušena je u periodu od 1743.³² do 1747. godine³³ i izgrađena je nova, prislonjena uz južnu stranu svetišta, djelomično i lađe. Riječ je o današnjoj sakristiji četvrtastog tlocrta na dva kata građenoj od opeke (sl. 3, 6). Na fotografijama crkve iz 1991. godine kad je skinuta sva žbuka s vanjskih pročelja vidljivo je da se raspored prozora na sakristiji više puta mijenjao. Daljnjom analizom tih fotografija može se uočiti veza između načina izgradnje svetišta (sl. 4) i sakristije (sl. 6). I svetište i sakristija građeni su od opeke i imaju relativno pravilno postavljene nizove obrađenog kamenja do visine sokla, a mjestimice i iznad njega. Navedeno dovodi do zaključka da nastaju istovremeno, a budući da znamo vrijeme izgradnje sakristije, poznato nam je i vrijeme nastanka svetišta. Sakristija ima po jedan četvrtasti prozor na svakom katu istočnog zida (sl. 3, 6). Svi navedeni prozori na lađi, svetištu, bočnim kapelama i sakristiji jednostavni su i bez klesanih kamenih elemenata.

Slika 9. Pogled na zapadni dio crkve sa zvonikom (foto: M. Korunek).

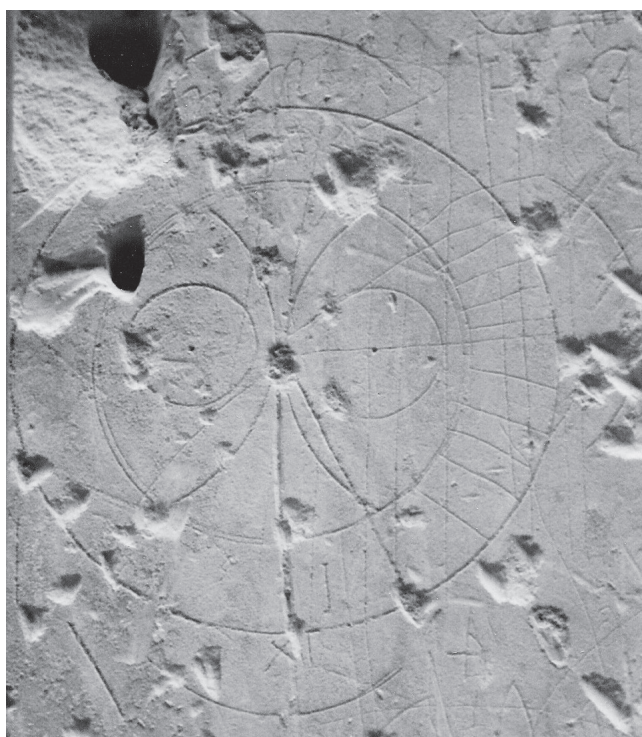
³¹ Isto, str. 174.

³² Dočkal, *Povijest pavlinskog samostana Sv. Jelene u Čakovcu*, str. 139.

³³ Horvat, *Poviest Međimurja*, str. 202.

Zvonik poduprt kontraforima izgrađen je na zapadnom pročelju crkve, a ispod njega nalazi se glavni ulaz u građevinu (sl. 8, 9). Po načinu gradnje on s kontraforima, zapadnim, sjevernim i južnim zidom lađe čini cjelinu (sl. 8) i najvjerojatnije je najstariji očuvani dio ove crkve (sl. 2). Već u vizitaciji 1660. godine spominje se zidani toranj s dva zvona.³⁴ Ako je vjerovati već spomenutom spisu iz 1752. godine³⁵ koji navodi da je čitava crkva nakon potresa 1738. godine srušena, a nova dovršena 1743. godine, dolazimo do zaključka da ovaj zvonik nastaje tijekom prve polovine 18. stoljeća. No, usporedimo li njegov način gradnje identičan onome na lađi, a različit od načina gradnje svetišta i sakristije, možemo zaključiti da nisu građeni istovremeno. Navedeno je također dokaz tezi da nakon potresa 1738. godine nije srušena čitava crkva. Očuvani su starija lađa i zvonik, građeni pretežno od kamena, mjestimice i od opeke s uglovnim kamenjem od pravilno obrađenih kamenih klesanaca (zvonik samo iznad kontrafora) (sl. 8). Zanimljiv je i jedan uglovni kamen na spoju zapadnog i južnog zida lađe koji ima na sebi urezan sunčani sat³⁶ (sl. 10). Svojim elegantnim oblikom zvonik povišen 1822. godine³⁷ danas čini vizualnu okosnicu naselja Selnica. Njegovo povišenje može se jasno vidjeti u njegovoj unutrašnjosti i izvana (sl. 9). Zvonik je nekoliko puta popravljan, kako doznajemo iz »Spomenice«. Njegova vanjska pročelja obnovljena su nakon udara groma 1955., 1975. i 2009. godine, u više navrata bojan je lim kape zvonika te mijenjani žljebovi. Na zapadnom pročelju zvonika nalazi se ovalni prozor na visini tavana crkve, a na južnom pročelju manji okrugli prozor na katu iznad. Zvonik na dva najviša kata ima po jedan veliki lučni prozor, a oni na najvišem katu imaju jednostavno oblikovan kameni prozorski okvir (sl. 9). Ovi kameni okviri nastaju najvjerojatnije u baroknom periodu. Na bazama imaju dekoraciju u obliku kvadrata s ko-

nkavno odsječnim uglovima identičnu portalu s uklesanom 1766. godinom u južnoj bočnoj kapeli. Na temelju navedene sličnosti okvirno ih možemo datirati u isti period. Imamo li na umu činjenicu da je zvonik povišen tek 1822. godine i da su barokni portali stariji, možemo pretpostaviti da su ovdje naknadno preneseni, možda s nekog nižeg kata.

Slika 10. Sunčani sat uklesan na uglovnom kamenu lađe snimljen 1991. g. (inv. br. 112, br. neg. 6/2, Fototeka Konzervatorskog odjela u Varaždinu).

Jedini detalj na crkvi koji danas odaje njeno srednjovjekovno oblikovanje zazidani je kasnogotički portal³⁸ na južnom zidu lađe na koji je djelomično »nasjela« južna bočna kapela³⁹ (sl. 11, 12). Ovaj portal naknadno je zazidan opekom i kame-

34 Horvat, *Poviest Međimurja*, str. 84.

35 Dočkal, *Povijest pavlinskog samostana Sv. Jelene u Čakovcu*, str. 139.

36 Sličan sunčani sat nalazi se na svetištu župne crkve u Podturnu (kontrafor).

37 Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, str. 56.

38 Ovaj kasnogotički portal jednostavno je profiliran. Po formi sličan je portalima kakve nalazimo u susjednim alpskim krajevima, posebice u Austriji, ali oni su mnogo bogatiji u svojoj izvedbi (zapadni portal filijalne crkve Sv. Mihaela u Wachau, južni portal župne crkve u Eferdingu, južna kapela župne crkve u Brunn am Gebirgeu, južni portal Wallfahrtskirche u Hochfeistritzu (koji iznad ima lunetu), portal na kapeli Sv. Martina u Perchtoldsdorfu, portal na profanoj građevini Hofgasse 15. u Grazu i sl.)

39 Možemo samo pretpostaviti da se portal nalazi na svojoj izvornoj poziciji jer se na temelju dostupnih fotografija teško sa sigurnošću može reći nalazi li se iznad njegovog nadvoja još jedan koji upućuje na mnogo veći otvor.

nom. Očito je da je bio otvoren i u funkciji kad je nastajao gornji rub sokla od obrađenog kamena jer je na mjestu njegovog zazida taj gornji rub izgrađen od opeke (sl. 11). Ovakvo oblikovanje sokla karakterizira južni i zapadni zid lađe, najvjerojatnije i sjeverni do sjeverne kapele te zvonik s kontraforima. Na zapadnom zidu lađe sokl ima uklesanu 1755. godinu pa, uzmemo li nju vremenom nastanka ili popravka lađe, dolazimo do zaključka da je gotički portal bio u uporabi najmanje do sredine 18. stoljeća. Pretpostavimo li pak da je barokni portal s uklesanom 1766. godinom do izgradnje južne bočne kapele služio kao južni bočni ulaz u crkvu, lako je zaključiti da je kasnogotički portal zazidan u periodu između 1755. i 1766. godine. On je danas ponovno ožbukano, a njegovo postojanje nije ničim naglašeno. Riječ je o velikom propustu koji bi trebalo što prije ispraviti i portal adekvatno prezentirati *in situ*. Preporuča se da se portal više ne izlaže atmosferilijama, već da se otvori i dokumentira (nikada nije istražen u potpunosti), skloni u muzej, a na njegovo mjesto postavi replika. Posebna vrijednost ovog portala proizlazi iz činjenice da su gotički portali na sakralnim građevinama u Međimurju potpuna nepoznanica pa ovim portalom dobivamo uvid u bogatstvo gotičke dekoracije ovog segmenta arhitektonske plastike. Na temelju nalaza ovog kasnogotičkog portala na južnom zidu lađe, uglovnog kamena na lađi i zvoniku te kontrafora na zvoniku, izgradnja lađe i zvonika može se smjestiti u gotički period.

Crkvena unutrašnjost danas je višebojna s pretežno geometrijskim ukrasima na rubovima i unutar bordura na svodovima, pojasnim lukovima i pilastrima, a zidovi su obojani u žučkaste kasete (sl. 13, 14). Crkva je više puta obnavljana i popravljana,⁴⁰ a današnje stanje rezultat je obnove

40 Župnik je 1950. godine zapisao da je prije više desetaka godina crkvena unutrašnjost pobijeljena, ali trenutno u lošem stanju. Elektrifikacija crkve dovršena je 1952., a sljedeće godine krenulo se s obnovom unutrašnjosti crkve. Prema riječima župnika, nakon uvođenja električne rasvjete unutrašnjost je bila uprljana, a zidovi razrovani. Budući da je uputa tadašnjeg Konzervatorskog zavoda iz Zagreba bila da župnik oboji unutrašnjost po vlastitom nahođenju, ali diskretnim bojama, župnik se obratio akademskom slikaru Karelu Jakobu iz Ljubljane

provedene 2008. godine bez Službe zaštite kulturnih dobara. Naknadno je utvrđeno da su izvedeni unutarnji radovi, i to žbukanje i oslikavanje unutarnjih zidova ornamentalnim ukrasima, obnavljanje ili uvođenje električne, plinske i vodovodne instalacije, ugrađivanje novih prozora i rasvjetnih tijela te obnavljanje klupa i poda ispod njih. Pod u crkvi danas je u potpunosti pokriven tepihom, a prostor iza glavnog oltara opločen je keramičkim, mjestimice i kamenim pločama. Ako će se u crkvi u budućnosti mijenjati podne ploče, neka one budu od nepoliranog kamena koji svojom neutralnošću neće dominirati crkvenom unutrašnjošću.

Slika 11. Zazidani kasnogotički portal na južnom zidu lađe snimljen 1991. g. (inv. br. 110, br. neg. 6/0, Fototeka Konzervatorskog odjela u Varaždinu).

Kako doznajemo iz vizitacije iz 1698. godine, crkva Sv. Marka u 17. stoljeću imala je drveno pjevalište, odnosno kor,⁴¹ a 1768. godine vizitator je zabilježio da je u njoj podignuto zidano

koji je izradio »nacrt boja« pa su radovi izvedeni tijekom 1953. godine. Unutrašnjost crkve ponovo je obojana 1963. godine, a iste godine obojeni su i svi drveni prozorski okviri i drveni namještaj u crkvi i sakristiji. Nakon provale u crkvu 1980. godine, nastala šteta je sanirana i ponovo je obnovljena njena unutrašnjost, kao i 1993. godine.

41 Horvat, *Poviest Međimurja*, str. 173-174.

pjevalište.⁴² Dakle, zidano pjevalište izgrađeno je u baroknom stilu u 18. stoljeću (sl. 14). Ono je danas samo djelomično očuvano jer je u jednom od nedavnih zahvata pjevalište prošireno tako da je uklonjena izvorna ograda pa je ono svojim volumenom ušlo u lađu i prislonilo se na pilastre između prvog i drugog traveja (sl. 14). Spomenutim zahvatom izgubljeni su sklad i ravnoteža barokne unutrašnjosti pa je pjevalištu potrebno vratiti izvorni oblik. Da bi se mogao pravilno izvesti faksimil ograde baroknog pjevališta, potrebno je istražiti koliko elemenata imamo te sukladno tome odrediti završno oblikovanje. Ova dogradnja pjevališta, osim što narušava sklad unutrašnjeg prostora, narušava i vanjštinu crkve jer je vidljiva kroz prozore u lađi.

Slika 12. Djelomično otvoreni kasnogotički portal na južnom zidu lađe snimljen 1991. g. (inv. br. P/248, Fototeka Konzervatorskog odjela u Varaždinu).

Među pokretnim inventarom 1660. godine vizitator navodi četiri oltara u unutrašnjosti crkve,⁴³ ali već u vizitaciji iz 1688. godine spominju se tri

⁴² Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, str. 56-57, f. 200.

⁴³ Horvat, *Poviest Međimurja*, str. 84.

zidana, još neposvećena oltara-oltar Sv. Marka, oltar Blažene Djevice Marije i oltar Sv. Antuna Padovanskog.⁴⁴ Glavni oltar vizitator 1693. godine opisuje posve novim s dvije slike. Slika Sv. Marka smještena je usred oltara, a slika Sv. Vida iznad nje.⁴⁵ Pet godina kasnije vizitator Leskovar donosi nam smještaj oltara prema kojem se veliki oltar Sv. Marka nalazi u svetištu, a oltari Blažene Djevice Marije i Sv. Antuna Padovanskog u lađi. Leskovar prvi spominje propovjedaonicu prislonjenu na sjeverni zid i jednu ispovjedaonicu ispod kora.⁴⁶ Zagrebački kanonik Stjepan Kološvari koji je crkvu Sv. Marka posjetio 1793. godine spominje drveni i lijepo obojani glavni oltar Sv. Marka u svetištu, bočne oltare Sv. Ane i Sv. Antuna Padovanskog, oltar Blažene Djevice Marije u kapeli Tijela Isusova, nove orgulje s devet registara koje još nisu obojane i pozlaćene i gotovo novu propovjedaonicu.⁴⁷ Današnji glavni oltar posvećen zaštitniku Župe tirolske je provenijencije, a nabavljen je 1913. godine, kao i nove orgulje. U sjevernoj bočnoj kapeli Tijela Kristova nalazi se oltar Blažene Djevice Marije za koji u »Spomenici« Župe stoji da je nabavljen 1918. godine. Oltar Sv. Antuna Padovanskog u južnoj kapeli najvjerojatnije potječe iz 19. stoljeća. Zanimljiva je činjenica da se oltarna menza nalazila u sredini crkve sve do 1985. godine kad je premještena bliže glavnom oltaru.⁴⁸ Uz južnu stranu svoda trijumfalnog luka nalazi se propovjedaonica iz 19. stoljeća. Orgulje su mijenjane više puta, stare orgulje popravljane su 1956., ali već 1975. godine u crkvi su postavljene nove električne orgulje. One su nabavljene tijekom 1995. godine kad je obnovljeno i kućište starijih orgulja, a nove mehaničke orgulje crkva je dobila 2004. godine.

Crkva se nalazi na brežuljku koji je tijekom vremena erodirao pa su bile potrebne učestale intervencije na njegovoj sanaciji.⁴⁹ Pristupne stube

⁴⁴ Isto, str. 155.

⁴⁵ Isto, str. 165.

⁴⁶ Isto, str. 173-174.

⁴⁷ Isto, str. 232.

⁴⁸ Današnja oltarna menza i ambon neobaroknog su stilskog izričaja, a izrađeni su 2005. godine.

⁴⁹ Zbog oštećenja uzrokovanih kontinuiranim djelovanjem bujica vode 1957. godine navožena je veća količina ze-

prema crkvi sa zapadne strane izgrađene su 1958. godine. Nova drvena i žičana ograda oko crkve podignuta je 1961. godine, a izvršena je i odvodnja krovnih voda betonskim cijevima koje su dotad oštećivale zidove crkve i erodirale teren dvorišta. U proljeće 1973. godine krenulo se s uređenjem crkvenog dvorišta, betonirane su prilazne staze crkvi, a dvorište je ograđeno s istočne i južne strane betonsko-željeznom ogradom. Pristupne staze crkvi ponovo su betonirane 1977., a 1980. godine izgrađena je i ograda nešto niže od crkve. Stube koje sa zapadne strane vode do crkve i staze oko crkve betonirane su ponovo 1983., a iste godine asfaltiran je i prilaz crkvi. Tijekom 2009. godine parterna zona dvorišta uz crkvu obložena je betonskim opločnjacima koji su na dijelovima postavljeni u obliku velikih crveno-žutih rozeta, što djeluje prilično »napadno« i narušava vizualni sklad crkve i njenog okoliša. Crkva danas ima neadekvatnu ogradu pa je potrebno projektirati novu koja neće narušavati izgled čitavog kompleksa. Tim projektom bilo bi dobro obuhvatiti i opločnje dvorišta neposredno uz crkvu i pristupne stube na zapadnoj strani koje je potrebno izmijeniti ili obložiti kamenom ili nekim drugim prihvatljivim materijalom.

Slika 13. Unutrašnjost crkve, pogled prema svetištu (foto: M. Korunek).

mlje da bi se proširio plato oko crkve, a sljedeće godine »blokiran« je brijeg kao obrana od pomicanja terena, odnosno erozije. Godine 1961. dodatno je navožena zemlja i šljunak, a sve s ciljem niveliranja i proširivanja crkvenog dvorišta.

Slika 14. Unutrašnjost crkve, pogled prema pjevalištu (foto: M. Korunek).

Zagrebački kanonik Ivan Zubić 1688. godine⁵⁰ opisuje groblje oko crkve slabo ograđenim, a grof Nadaždi četiri godine kasnije prostranim.⁵¹ Na temelju svih dostupnih podataka možemo zaključiti da u neposrednom okolišu ove crkve nikada nisu bila vršena arheološka istraživanja, ali 1991. godine prilikom izvođenja zahvata drenažnog kanala u iskopima uz temelje crkve pronađeni su kosturni ukopi. Najmlađi sloj ukopa pronađen je na dubini od oko 70 do 80 cm od tadašnje kote terena oko crkve. Kosturni ukopi bili su pravilne orijentacije Z-I s glavom okrenutom prema zapadu, a ispod njih nazirao se drugi sloj ukopa. Budući da za drenažni kanal nije bio potreban dublji iskop, nije se dalje kopalo. Dakle, da bi se odredila starost ovog groblja, potrebno je provesti arheološka istraživanja u neposrednom okolišu crkve. Unutrašnjost crkve također je arheološki neistražena, a zanimljiv je podatak koji nam donosi vizitator Mužinić prilikom svog posjeta ovoj crkvi 1720. godine. Mužinić je zapisao da je pod u crkvi razrovan jer plemići imaju pravo pokapanja u samoj crkvi.⁵² Usred crkve podignuta je nadsvođena grobnica koju spominje vizitator 1747. godine.⁵³ Zagrebački kanonik Stjepan Kološvari crkvu je posjetio 1793. godine. U svojoj vizitaciji spominje jednu grobnicu usred crkve, a drugu u kapeli,

⁵⁰ Horvat, *Poviest Međimurja*, str. 155.

⁵¹ Isto, str. 173-174.

⁵² Isto, str. 195.

⁵³ Isto, str. 202.

uz napomenu da se u njima više nitko ne pokapa.⁵⁴ Što se tiče zidanih grobnica, najprije treba sanirati ulegnuti svod grobnice u sjevernoj bočnoj kapeli čiji pod pokazuje deformaciju. Na prvi pogled nije bilo moguće utvrditi realnu opasnost od urušenja, ali treba napomenuti da se na tom mjestu nalaze klupe kojima se svod neprestano opterećuje i dodatno oslabljuje.

Slika 15. Pogled na kuriju župnog dvora (foto: M. Korunek).

U neposrednoj blizini župne crkve nalazi se kurija župnog dvora izgrađena 1845. godine⁵⁵ (sl. 15). Riječ je o zidanoj jednokatnoj građevini pravokutnog tlocrta, natkrivenoj četverostrešnim krovom, uzdužnom osi orijentiranoj u pravcu sjever-jug. Sva pročelja su vrlo jednostavno riješena razdjelnim i potkrovnim vijencem, ritmizirana prozorima unutar pravokutnih žbukanih okvira s naglašenijim ulaznim dijelom na središnjem dijelu istočnog pročelja. U sredini prizemlja kurije nalazi se hodnik oko kojeg su barokno svodene prostorije u okviru gospodarskog dijela kuće, a katne prostorije ravnih stropova namijenjene su stanovanju. Dobro očuvani, dvostrešnim krovčićem natkriveni bunar iz 1919. godine i dvije obližnje pomoćne gospodarske zidane građevine (izdužene prizemnice pravokutnog tlocrta, pokrivene dvostrešnim krovom, postavljene okomito jedna na drugu istočno od crkve i sjeverno od župnog dvora) primjeri su dobro proporcionaliranih objekata koji očuvanom vanjštinom odaju

odlike tradicijskog graditeljstva (sl. 16). Svojom opstojnošću daju naročitu vrijednost cijelom ambijentu u kojem dominira župna crkva.

Slika 16. Pogled na zdenac i gospodarske građevine selničkog župnog kompleksa (foto: K. Jakopović-Berović).

U završnom dijelu treba napomenuti da je zaštita kulturne baštine kompleksni proces u kojem treba adekvatno valorizirati svaki pojedini objekt, planirati buduće zahvate, ali i analizirati zahvate koji su na objektu vršeni tijekom vremena. U konačnici, treba ispraviti neke pogreške prijašnjih obnova koje su u vrijeme nastanka smatrane prihvatljivima ili čak revolucionarnima, ali kasnije su se pokazale lošima za samu građevinu i dovele do zaključka da se primjenom drugačije metodologije može postići puno bolji rezultat. Tako su i na župnoj crkvi Sv. Marka u Selnici tijekom vremena izvršeni neki zahvati koji s današnjeg aspekta zaštite kulturne baštine nisu prihvatljivi i bit će ih potrebno postupno ispraviti. Osnova za početak pravilne obnove i prezentacije ovog vrijednog sakralnog objekta izrada je arhitektonskog snimka postojećeg stanja. Prije bilo kakvih zahvata na crkvi također je nužna konzervatorska studija koja će obuhvatiti sve dosadašnje spoznaje o ovoj crkvi, ali i rezultate konzervatorsko-restauratorskih istraživanja koje treba provesti što prije. Njome bi se dobio uvid u stanje slikanih slojeva, a razjasnile bi se i određene situacije ključne za pravilno datiranje pojedinih dijelova ovog sakralnog sklopa. U ovoj fazi istraženosti mogu se načelno dati smjernice kojima bi se barem djelomično ublažile nepravilnosti koje su stvorile ranije neadekvatne

⁵⁴ Isto, str. 232.

⁵⁵ Horvat, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međumurju*, str. 45.

obnove kojima je narušen prirodan izgled crkve. Vanjska pročelja trebala su biti analizirana početkom 1990-ih kad je s njih skinuta sva žbuka, a ne da se analiza vrši sada na temelju dostupnih fotografija. Obnova pročelja provedena je 2009. godine, ali i te je zahvate potrebno ispraviti. Nova obnova trebala bi se temeljiti na pravilnoj prezentaciji vrijednih spolija ugrađenih u zidove crkve, prezentaciji uglovnog kamenja, posebice kasnogotičkog portala. Gotički portali na ostalim sakralnim građevinama u Međimurju stradali su u kasnijim pregradnjama, što ovom portalu u Selnici daje posebnu vrijednost. Postojeća PVC stolarija na crkvi neadekvatna je za ovaj tip građevine, pogotovo zbog predimenzioniranih staklenih ploha. Postavljanjem primjerenije drvene stolarije koja bi oblikom imitirala stariju, postigao bi se sklad vanjskih pročelja građevine. Izradom i realizacijom jedinstvenog projekta vanjskog uređenja okoliša crkve riješili bi se prostorni konflikti koji su nastali tijekom vremena u brojnim obnovama i postiglo bi se jedinstvo građevine i prostora koji je okružuje. Prioritet je sanacija ulegnutog svoda grobnice u sjevernoj bočnoj kapeli jer postoji realna opasnost od njegovog urušenja. Uz ranije spomenutu potrebu za provođenjem konzervatorsko-restauratorskih istraživanja zidova, u unutrašnjosti crkve potrebno je provesti i arheološka istraživanja koja bi mogla dodatno rasvijetliti odnose arhitekture, a ukopi u unutrašnjosti reze-rvirani za plemstvo mogli bi nam dati relevantan vremenski okvir vršenja ukopa u crkvi te uvid u materijalnu kulturu i način ukopa. Isto je potrebno provesti i u neposrednom okolišu crkve jer imamo potvrdu da se ondje nalazi groblje. Nažalost, nemamo dovoljno informacija o vremenskom rasponu njegova korištenja. Zbog velikog broja recentnih neadekvatnih zahvata izvršenih na ovoj crkvi, zaobilazeći Službu zaštite kulturnih dobara i očuvanja kulturnih dobara, možemo zaključiti da smo zapravo na početku njezinog razumijevanja, pravilne obnove i prezentacije.

Popis župnika selničke župe prema dostupnim podacima:

- Župnik Martin** (spominje se 1501. g.)
- Marko Majurić** (spominje se 1574. g.)
- Stjepan Lendvaj** (spominje se 1627. g.)
- Petar Fabri** (?) (spominje se 1650. g.)
- Ivan Benković** (spominje se 1660. g.)
- Gašpar Brošić** (spominje se 1688. g.)
- Vuk Kukuljević** (1692. do 1699. g.)
- Janko Belčić** (1699. do 1706. g.)
- Mihael Potočnjak** (1706. do 1727. g.)
- Matija Žalec** (1727. do 1764. g.)
- Josip Gradiškaj** (1764. do 1765. g.)
- Juraj Smodić** (1765. do 1767. g.)
- Ivan Topolnjak** (1767. do 1779. g.)
- Juraj Kraljić** (1779. do 1787. g.)
- Petar Mikulec** (1787. do 1808. g.)
- Izidor Hochreiter** (1808. do 1835. g.)
- Josip Matoš** (1835. do 1857. g.)
- Franjo Boda** (1857. do 1869. g.)
- Janko Šenko** (1870. do 1892. g.)
- Josip Tišler** (1892. do 1896. g.)
- Valent Kraljić** (1896. do 1912. g.)
- Ignacije Rodić** (1912. do 1950. g.)
- Stjepan Kavran** (1950. do 1982. g.)
- Josip Horvat** (1982. do 2011. g.)
- Tomislav Leskovar** (od 2011. g.)

Summary

Parish church of St Marko in Selnica in Međimurje

Keywords: Međimurje, Selnica, St Marko, sacral architecture, Gothic, Baroque

The settlement of Selnica in the south-west of Međimurje lies in a picturesque hilly landscape dominated by the church of St Marko. This paper describes the very sacral building together with the manor and farm buildings. The gracious construction is of an outstanding ambience value which was mainly lost in other sacral buildings of the region owing to the introduction of new elements. The parish church of Selnica has been neglected in contemporary literature although it represents an unavoidable part in forming a clearer picture of late mediaeval sacral architecture in Međimurje. It is difficult to better determine constructing stages of the church because it has been poorly investigated.

The present church of St Marko is a one nave construction with a polygonal shrine in the east and a bell-tower backed by counterphores in the west. There are annexed side chapels on its northern and southern side which also are polygonal. The sacristy is located in the south, between the side chapel and the shrine polygon. Although the church makes one think it is a mediaeval construction apart from the side chapels, all relevant records clearly show that the present day shrine and the sacristy date from the same period, immediately after the 1738 earthquake. Soon after that the northern side chapel was erected, whereas the southern one was added the last, at the end of the 19th or the beginning of the 20th cent.

The only detail that proves its late gothic construction is the immured doorway in the southern wall of the nave which is partly covered by the southern side chapel. The doorway is unique in Međimurje since gothic doorways are almost unknown in the region. By analysing the angle stones of the nave, the bell-tower and the counterphores we can only say that the building was made in gothic period but it is not possible to define when exactly.

The church interior is multicoloured with geometrical decorations on and within edges on the ceilings, arches and pillars while the walls are yellowish. The main altar dedicated to the patron is of Tyrol origin and was acquired in 1913 as well as a new organ. The northern chapel is dedicated to the Corpse of Christ and it houses the altar of the Blessed Virgin Mary from 1918. The southern chapel has the altar of St Anthony of Padua which dates from the 19th century. It is interesting to point out that the altar table was in the middle of the church until 1985 when it was moved towards the main altar. The church interior and surroundings are to be archaeologically studied in order to determine how old the graveyard is and how old sacral tradition in situ may be. It is also possible to discover the remains of older walls.

Some works have been carried out on the very church that are not acceptable regarding the present day protection of cultural heritage. These will have to be redone but first and foremost an architectonic inspection of the present state should be made, followed by an art-conservation study. Only after that can it be possible to rightly and clearly restore and present the church to future generations.